

braicè scribentem aliis Hebraicis verbis interpretari. Id enim cum aliquod compositum verbum est aut minus usitatum, etiam vernacula loquentes lingua facere solent.

Quale erat nomen עבדיאל quod etiam Hebraicè non solum exponi potest, sed etiam opus est. עבדיאל aut עבדיאל, et Eli, Eli lamna sabachthani, quod cum Syriacum sit, Hebraicè verè poterat. Quamquam in eo Evangelio, quod nunc exstat Hebraicè, non additur eorum nominum interpretatio; nec hoc dico quod factum; sed quod fieri potuisse credam. Probabilis enim esse arbitror huiusmodi etymologias, et explicationes nominum interpretum adhibuisse. Nec idè quidem de scripturæ auctoritate mitti.

CAPUT VI.

Cur Evangelistæ scripserunt.

Quo autem consilio, et quibus causis Evangelistæ ad scribendum adducti fuerint, partim ipsi indicant, partim nos ex veterum auctorum lectione cognoscere, partim conjecturâ consequi possumus. Lucas c. 1, 1, significat se ad scribendum impulsus, quod videret conatos esse multos Evangelium scribere, qui parum fideliter id præstitissent. Quod postremum etsi aperte thæum. Nec verisimile est textum primigenium intra paucos annos sic periisse, ut nulla existeret ejusmodi memoria primis Ecclesie seculis.

His et aliis conjecturis respondet vir perdoctus Matthæi Evangelium vetustissimæ Ecclesie scriptoribus, ut Papiæ, Irenæo et aliis non fuisse incognitum; brevi post tempore Christianos è Judæis conversos Græcè magis quam Syriacè, aut Chaldaicè locutos, et cum aliis in pristina perfidia obstricta familiariter versatos: adeo ut jam textus Syriacæ ferè is esset inutilis, qui est tantummodo fuerit penes Nazaræos, qui cum variis in locis depravarent. Nec dubium est quin versio Græca brevi post tempore, atque, ut credibile est, Matthæi ipsius ætate facta fuerit, quam Marcus, ut par est credere, jam viderat: nam isdem sæpè utitur Græcis vocibus. Itaque illud est vero proximum, Evangelium à Matthæo in gratiam Judæorum, qui Hierosolymæ, et in Palestina degebant, lingua in eâ regione magis usitatâ scripsisse Evangelium, et quod usque ad exilium Hierosolymæ conservârent, et eorum Pellam tunc ante urbis obsidionem asportâsse. Plerique ex his Judæorum observationum tenaces sectam Nazaræorum conflarunt, quæ postea in sectam Ebionitarum degeneravit. Multas Nazaræi historias Evangelio adiecerunt, quas ex traditione acceperant. Itaque forsân si habebant originalem textum, et integrum, ut videtur Epiphano, sed variis additionibus conspersum: id Ebionitæ multò magis corruerunt, pleraque detrahentes.

Clemens Alexandrinus, 1. 2 Stromatum, citat Evangelium juxta Hebræos. Illud Hieronymus non modò legerat, sed etiam verterat in Græcam linguam, idque à Nazaræis Berocæ civitatis Syriæ acceperat. Complura addimenta ex eo desumpta in suis commentariis in Matthæum commemorat, veteris Testamenti loca juxta Hebræum textum citata, non ex 70 versione profert: cujusmodi est illud, Nazaræus vocatur; item illud, ex Ægypto vocati filium meum, Osee 11. Ad hoc Evangelium recurrit, ut exponat vocem εβραίων, Matth., cap. 6, ubi notat vocem illam in Evangelio Nazaræorum panem crustinum, seu quotidianam exprimerè, ut in vulgata veteri legebatur, et Lucæ cap. 11 adhuc legitur. Sic Matth. 25, ubi habemus:

non dicit, velle tamen videtur intelligi. Cum enim dicit se à principio assectum diligenter omnia ad scribendum accedere; obscure indicat eos de quibus loquebatur, nondum satis veritatem assectos aggressos scribere. Sed vir nimirum sanctus majoris esse modestiæ judicavit diligentiam, fidemque suam ad scribendam historiam necessariam profiteri, quam alienam negligentiam, infidelitatemque reprehendere. Illo etiam verbo quo utitur initio conati sunt: significat eos quos tacitè subaccusat, conatos quidem fuisse; sed quod conati essent, minime perfecisse, ut veteres auctores Origenes, homilia 1 in Luc.; Ambrosius, in Lucæ c. 1, et Augustinus, lib. 4 de Consen. evang., c. 8, adnotaverant. Eandem etiam causam ceteros evangelistas, ut scriberent impulisse, quamvis non dicant, ex Lucâ, qui dicit, intelligendum est. Aliam causam Joannes affert, quam etsi alii non afferunt, tamen quia eadem omnium erat mens, cor unum et anima una, eadem sævitatis, credendum est omnibus fuisse communem. Hæc, inquit Joan. 20, 51, scripta sunt ut credatis, quia Jesus Christus est filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus. Tertia causa videtur fuisse ut auditores, quibus Evangelium prædicaverant, scripto haberent, quæ viva voce loquentes apostolos audiverant, ne aut obliviscerentur, aut se-

Zachariam filium Barachie, ibi legebatur, filium Joiahe.

XI. Quod autem primus omnium scripserit Evangelium Matthæus, idque Hebraicâ lingua, sui Syriacâ, que tunc erat in Judæa usitata, id testatur Irenæus, lib. 5, cap. 1; Eusebius, lib. 5, cap. 59, citat Papiam in eandem sententiam; uti et Origenem, lib. 6, cap. 25. Primum, scilicet Evangelium scriptum esse à Matthæo, prius quidem publicè, postea vero à Apostolo Jesu Christi, qui illud Hebræo sermone conscripserit, Judæis ad fidem converteris, publicè. Idem testantur veteres, penè omnes: patris sermone enim scripsisse aiunt, qui usitatus fuit in Judæa, et in usum Hebræorum scripsit, ut, eo absente, Evangelium quod prædicaverat, legerent. Lingua autem Syriaca erat Chaldaicè dialectus, quæ in Syriâ erat in usu. Hæc in Judæâ quibusdam Hebraicis vocibus erat permixta, quales ab evangelistis referuntur, ut Hæcaldana, ager sanguinis, Golgotha, et alia quedam.

Ex quatuor evangelistis duo sunt apostoli Matthæus et Joannes, duo itidem apostolorum discipuli Marcus et Lucas, ille Petri, hic Pauli discipulus, et peregrinationis ejus comes: idque non sine providentiâ peculiarî factum est, ut liqueret omnibus nihil esse discriminis inter ea quæ apostoli mandarunt litteris, et illa quæ viva voce docuerunt.

XII. Evangelii vox, ut omnibus notum est, bonum nuntium significat: quo quidem modo sumitur apud Isaiam, cap. 52: Quam pulchri super montes pedes annuntiantis, et prædicantis pacem. Quem locum citat Apostolus, Roman. 10, ut insignem prophetiam, quâ prædictio doctrinæ et vite Jesu Christi prænuntiatur. Sic Paulus Timotheum adhortatur, ut opus faciat Evangelistæ, seu verbum Dei annuntiet. Quo quidem modo Philippus Diaconus in Actis Apostolorum Evangelistæ nominatur. Sed postea vox illa Evangelii ad historiam vite et doctrinæ Jesu Christi restricta est, et solis quatuor vite et prædicationis Christi Domini scripturæ Evangelistæ nomen tribuitur.

Utrum tituli ipsi Evangeliorum à sacris auctoribus fuerint his libris præfixi, non ausim affirmare. Nam si sua nomina libris inscripserit Propheta, ut Apostoli, hi texti ipsi eadem inseruerunt. Nihilominus tamen certum est hos titulos, qui Evangelistarum

ejus interpretarentur quam dicta fuerant. Nam hanc etiam causam reddit Lucas, c. 1, 4: Ut cognoscas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem. Quod expressius Græcè dixit: Eorum quæ viva voce audisti. Quarta, ut quod presentibus prædicaverant, absentibus quoque per Scripturam prædicarent. Hoc enim modo, in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum, ut D. Paulus interpretatur, Rom. 10, 18, cum eorum vox brevissimo terræ spatio terminaretur. Quinta, ut non solum iis hominibus qui tunc erant, sed iis etiam omnibus qui futuri aliquando erant; ipsi non solum vivi, sed etiam mortui Evangelium annuntiant. Ut quemadmodum mortuis prædicatum erat (dabit enim nobis hanc veniam hæreticus interpres) ita etiam per mortuos prædicaretur. Ad eam ejus cognitio erat necessaria, ut omnibus in locis, omnibus temporibus, omnibus ho-

minia præ se ferunt, jam à primis Ecclesie temporibus inscripto fuisse, atque ex veterum omnium testimoniis auctores ipsi demonstrantur. Vox illa, Secundum Matthæum, Græcè κατὰ, non aliud significat nisi hoc Evangelium à Matthæo fuisse conscriptum. Hoc utique Matthæo et aliis evangelistis fuit propositum, ut fidelibus notum facerent Christum ipsam, atque Evangelii nomine expresserunt.

XIII. Matthæi vocatio ab eodem evangelistâ refertur cap. 9; à Marco, c. 2; à Luca, cap. 15, eodem proorsu modo et cum isdem circumstantiis. Sed Marcus et Lucas eundem Levi appellant. Unde quidam è veteribus negarunt publicanum, cujus fit mentio apud Mar-

minibus, et per omne hominum genus esset annuntiandum. Hæc communes sunt causas; poterunt tamen singuli alias præterea habere privatas. Nam Joannem omnes veteres auctores tradunt hæreticorum causâ compulsam scribere. Cum enim Ebionæi, Cerinthiani, Et Nicolaitæ divinitatem Christi jam negarent, videretque ceteros evangelistas minis in eâ confirmandâ operæ possuide, ad eam potissimum probandam Evangelium scribendum sibi esse judicasse. Ita Hieron., lib. de Vir. illust. in Joanne; Epiph., hæres., 51, August., in proem. in Joan. Quod quidem consilium præterquam quòd præsi scriptores docent, non solum ex initio, sed ex toto etiam opere manifestum apparet. Ubique enim Christi divinitatem sequitur. Et alios evangelistas suas etiam proprias scribendi causas habuisse existimat, et exponit Epiphanius, hæresi 54, et Eusebius, lib. 5 ecclæs. Hist., c. 24.

cum et Lucam, esse Matthæum, sed Levi, quem alium à Matthæo esse putant. Hanc opinionem tuetur Grotius, quòd Matthæus ipse nunquam se Levi nomine appellet, nec duo alii evangelistæ, cum hanc referunt historiam, eum hoc nomine designent, atque apostolorum catalogo non Levi, sed Matthæus adscribatur.

Sæcís tamen veteres penè omnes sentiunt, nempe ex ipso historie contextu, et omnibus circumstantiis eundem esse publicanum à Domino vocatum, et Matthæum qui in telonio sedebat, et statim secutus est vocacionem Jesum. Idem igitur est Matthæus qui domi suæ excepit Dominum, quique ante vocacionem suam Levi dicebatur.

IN S. MATTHÆUM
COMMENTARIA.

CAPUT PRIMUM.

1. Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham.
2. Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Judam et fratres ejus.
3. Judas autem genuit Phares et Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esron. Esron autem genuit Aram.
4. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon.
5. Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Jesse. Jesse autem genuit David regem.
6. David autem rex genuit Salomonem ex eâ que fuit Uriæ.
7. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abias autem genuit Asa.
8. Asa autem genuit Josaphat. Josaphat autem genuit Joram. Joram autem genuit Oziam.
9. Ozias autem genuit Joatham. Joatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam.

CHAPITRE PREMIER.

1. Livre de la génération de Jésus-Christ, fils de David, fils d'Abraham.
2. Abraham engendra Isaac. Isaac engendra Jacob. Jacob engendra Juda et ses frères.
3. Juda engendra de Thamar, Phares et Zara. Phares engendra Esron. Esron engendra Aram.
4. Aram engendra Aminadab. Aminadab engendra Naasson. Naasson engendra Salmon.
5. Salmon engendra Booz de Rahab. Booz engendra Obed de Ruth. Obed engendra Jessé, et Jessé engendra le roi David.
6. Le roi David engendra Salomon de celle d'Urie.
7. Salomon engendra Roboam. Roboam engendra Abias. Abias engendra Asa.
8. Asa engendra Josaphat. Josaphat engendra Joram. Joram engendra Ozias.
9. Ozias engendra Joatham. Joatham engendra Achaz. Achaz engendra Ezéchiam.

- 10. Ezechias autem genuit Manasset. Manasset autem genuit Amon. Amon autem genuit Josiam.
- 11. Josias autem genuit Jechoniam, et fratres ejus in transmigratione Babylonis.
- 12. Et post transmigrationem Babylonis, Jechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.
- 13. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacin. Eliacin autem genuit Azor.
- 14. Azor autem genuit Sadoe. Sadoe autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud.
- 15. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Jacob.
- 16. Jacob autem genuit Joseph, virum Marie, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus.
- 17. Omnes itaque generationes ab Abraham usque ad David, generationes quatuordecim; et a David usque ad transmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim; et a transmigratione Babylonis usque ad Christum, generationes quatuordecim.
- 18. Christi autem generatio sic erat: Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto.
- 19. Joseph autem vir ejus, cum esset justus, et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam.
- 20. Hæc autem eo cogitante, ecce angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in eâ natus est de Spiritu sancto est.
- 21. Pariet autem filium, et vocabis nomen ejus Jesus; ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum.
- 22. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem:
- 23. Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium; et vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum: Nobiscum Deus.
- 24. Exurgens autem Joseph a somno, fecit sicut præcepit ei angelus Domini, et accepit conjugem suam.
- 25. Et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum, et vocavit nomen ejus Jesus.

COMMENTARIA.

EVANGELIUM SECUNDUM MATTHEUM. Hic idem titulus mutato tantum evangelistæ nomine omnibus præfigitur Evangelistis. Sunt qui ab ipsis evangelistis appositum putent, ut libro auctoritatem conciliarent. Et quidem Tertullianus, lib. 4 contra Marcionem, Marcionem reprehendit, quod Lucæ Evangelio, quod solum recipiebat, titulum non apponeret: Marcion, inquit, Evangelio scilicet suo nullum adscribit auctorem. Quasi non liceret illi titulum quoque offingere, cui nefas non fuit ipsum corpus exortere. Et possem hæc jam gradum figere, non agnoscentiam contendens opus, quod non erigat frontem, quod nullam constantiam præferat; nullam fidem reprobantem de plenitudine tituli, et professione debitæ auctoritatis. Ex quo perspicuum est semper hunc titulum omnia Evangelia habuisse. Aditio au-

- 10. Ezechias engendra Manassé. Manassé engendra Amon. Amon engendra Josias.
- 11. Josias engendra Jéchonias et ses frères, vers le temps de la transmigration de Babylone.
- 12. Et depuis la transmigration de Babylone, Jéchonias engendra Salathiel. Salathiel engendra Zorobabel.
- 13. Zorobabel engendra Abiud. Abiud engendra Eliacin. Eliacin engendra Azor.
- 14. Azor engendra Sadoe. Sadoe engendra Achim. Achim engendra Eliud.
- 15. Eliud engendra Eléazar. Eléazar engendra Mathan. Mathan engendra Jacob.
- 16. Et Jacob engendra Joseph, l'époux de Marie, de laquelle est né Jésus, qui est appelé Christ.
- 17. Ainsi toutes ces générations font depuis Abraham jusqu'à David, quatorze générations; depuis David jusqu'à la transmigration de Babylone, quatorze générations; et depuis la transmigration de Babylone jusqu'au Christ, quatorze générations.

- 18. Or, la génération du Christ était celle-ci: Marie sa mère, après avoir été fiancée à Joseph, se trouva grosse avant qu'ils eussent été ensemble, ayant du Saint-Esprit.
- 19. Or Joseph, son mari, étant juste et ne voulant pas la diffamer, résolut de la renvoyer sans éclat.
- 20. Mais comme il réfléchissait à ces choses, voilà qu'un ange du Seigneur lui apparut en songe, et lui dit: Joseph, fils de David, ne craignez point de prendre Marie votre épouse, car ce qui est né en elle est du Saint-Esprit.
- 21. Elle enfanta un fils; et vous appellerez son nom Jésus, car il sauvera son peuple de ses péchés.
- 22. Or tout ceci s'est fait afin que fût accompli ce que le Seigneur avait annoncé par le prophète, disant:
- 23. Voici que la Vierge concevra; et elle enfanta un fils, à qui on donnera le nom d'Emmanuel (ce qui signifie Dieu avec nous).
- 24. Joseph s'étant donc levé fit ce que l'ange du Seigneur lui avait ordonné, et prit sa femme.
- 25. Et il ne l'avait point connue quand elle enfanta son fils premier-né, et il appela son nom Jésus.

tem fuisse ab evangelistis apud nullum veterem auctorem invenio, quia Tertullianus superiore loco indicat apponi solum ab Ecclesiâ, cum Marcionem reprehendit, quod non apponat; et non est sacrorum scriptorum consuetudo, ut ante initium liberorum titulum ponant, sed ut vel omittant, vel prima libri verba titulum faciant, ut: Visio Isaie prophete; Apocalypsis Jesu Christi; et titulos illos omnes qui extra libros sunt: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Libri Regum, Psalmi David, et quicumque sunt similes; omnes conflentur non à liberorum auctoribus positos, sed à scriptoribus additos. Quod idem credibile est in quatuor Evangeliorum libris accidisse. Certè si Marcus preposuisset hunc titulum: Evangelium secundum Marcum, non adjecisset statim aliud: Initium

Evangelii Jesu Christi. Nam hic etiam titulus est. Ipsa quoque titularum similitudo indicat non ab evangelistis, sed ab Ecclesiâ appositos fuisse. Nam si ipsi adhibuissent, non isdem omnino verbis usi fuissent: Evangelium secundum N, quemadmodum in aliis etiam cum idem narrat, non isdem utuntur verbis. Indicat etiam Græcorum et Latinorum titularum dissimilitudo. Nam Græcè hic titulus est: Εὐαγγέλιον κατὰ Ν. Latini verò in perisque codicibus: Sacrosanctum Jesu Christi Evangelium secundum N, quod Græcum titulum Græca, Latinum Latina adjecerit Ecclesiâ. Nec propterea libri minis habent auctoritatis, quàm si titulos ipsi evangelistæ posuissent. Nam ne ipsis quidem affirmantibus se hos scripsisse libros credendum, nisi nos Ecclesiæ commoveret auctoritas. Adjecti autem tituli sunt non solum ad adhibendam libris auctoritatem ex auctorum nominibus; sed etiam, ad discernendam ipsa inter se Evangelia. Hoc enim est κατὰ Ματθαῖον, secundum Mattheum, id est, prout scriptum est à Mattheo. Quare significatur et alios scripsisse, et non eodem modo. Itaque illud κατὰ non diversam doctrinam atque sententiam, ut cum Græci philosophi dicunt: κατὰ Ἀριστοτέλεω, et κατὰ Πλάτωνα, sed diversos tantum auctores, et modum scribendi diversum declarat.

VERS. 1. — LIBER GENERATIONIS. Quidam putant non esse hunc totius libri titulum; sed initium solius genealogiæ Christi: quæ sequitur. ἄλλοιο enim librorum interpretatur narrationem, ut Hebraicè אֵפֶס Gen. 3, 4. אֵפֶס הָאֵלֹהִים הִיאֵת לִבְרֵיתֵינוּם hic est liber generationum Adam, id est, hæc est narratio genealogiæ ductæ ab Adam, sicut dicitur אֵפֶס: Liber Justorum, liber Dei, in quo justorum nomina notantur, factaque recensentur, Exodi 32, 35; Josue 10, 15; 2 Reg. 1, 18. Alii existimant titulum esse libri, sed sumptum ex eo quod initio narratur, id est, ex Christi genealogiâ, sicut librum Genesis, id est, generationis omnium rerum appellamus, cum solo primo capite agatur de rerum generatione. Hæc interpretatio plures ac meliores auctores habet, in quibus Augustinum, lib. 2 contra Faust., c. 6. Alii et titulum esse dicunt, et non unam tantum partem, sed totum libri argumentum declarare. Esse enim Hebraismum, quo nomen דָּוִד, Græcè γένεσις; significat non solum generationem, sed totum etiam vitæ cursum, et ut Hebræi dicunt דָּוִד, quidquid homini accidit in vitâ, quemadmodum Gen. 6, 9, Noe dicitur perfectus in omnibus generationibus suis, id est, omnibus partibus vitæ suæ; ut perinde sit: Liber generationis Jesu Christi, ac si diceret liber de vitâ Christi. Quæ interpretatio ideò mihi magis

VERS. 1. — Genealogia Christi Domini secundum carnem, seu Catalogus progenitorum Christi. FILII DAVID, FILII ABRAHAM. Hos duos præ cæteris commemorat, quod utrique promissio specialis facta fuerit, fore ut Christus ex his nasceretur, Abraham quidem ut gentis totius, David ut familie suæ capiti. Ac primo quidem Ivo Davidem nominat, quod Dei promissio non ad gentem tantummodo Judaicam, sed ad privatam Davidis familiam pertineret. Hæc genealogia incipit ab Abraham et desinit in Joseph virum Marie, Utroque evangelista Mattheus et Lucas non Marie,

placet, quod et hebraismo consentanea est, et plenior. Faustus verò Manicheus, qui hoc Evangelium esse negabat, quod non Evangelium, sed Liber generationis inscriberetur, non solum impius, sed etiam impertinus erat; non intelligens totam Christi vitam generationum appellari. Cur autem generationis, non generationum dixerit, à nonnullis queritur, quorum alii respondent causam esse quod cum duas Christus generationes divinam et humanam habeat, de solâ humanâ ageret arangelista. Nam de divinâ sciebatur dictum esse Isai. 55, 8: Generationem ejus quis enarrabit? Sed hoc subtile est. Melius Hieronymus, quod quamvis multas evangelista generationes numerare vellet, unam tamen quereret Christi. Adde quod nomen γένεσις singulari numero sæpè sumitur pro plurali γενεσῶν septuaginta Interpretum more. Nam Genes. 5, 4, ubi Hebræus dixit Liber generationum, Septuaginta verterunt γενεσῶν γενεσῶν, eodem prois modo quo Mattheus hic dicit; et quod Mattheus hic dicit γενεσῶν γενεσῶν, Hebræus quisquis fuit, dixit: Liber generationum.

JESU CHRISTI. Esti nomen et cognomen proprium hoc sit Christi, tamen videri potest initio positum vim habere nominis appellativi, quo excite tur auditorum animi. Nam cum Jesus servatorem, et Christus sanctum, id est, Messiam illum significet, quem tanto Judæi expectabant desiderio, videtur eorum animos erigere, et attentionem benevolentiamque conciliare, dicens se illum tam optati servatoris, tamque expectati Messie texere historiam, ut appareat ex conclusione, vers. 16, et c. 2, 4, et 16, 16, 20, et 27, 17, 22, et Lucæ 3, 15, et 4, 41, et 22, 67, et 23, 2, 33, 59.

FILII DAVID FILII ABRAHAM. Tres hic questiones sunt. Prima, cur hos potissimum duos ex tam longâ parentum Christi serie Evangelista nominaverit? Secunda, cur Davidem Abrahamo, juniorem seniori anteposuerit? Tertia, ad quem referatur secundus genitivus Filii, ad Christum, an ad Davidem?

Ad primam omnes auctores respondent causam fuisse, quod his potissimum duobus promissio nascitur ex ipsis Christi facta esset Abrahamo, Genes. 12, 13, et 22, 18: In semine tuo benedicentur omnes gentes. Quod D. Paulus de Christo intelligendum esse docet, Gal. 3, 17; Davidi verò, 2 Reg. 7, 12, 1 Paral. 17, 11; Psal. 88, 4, et Psal. 151, 11: Juravit Dominus David veritatem, et non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Nam conditio quæ sequitur: Si custodierint filii tui testamentum meum, et testimonia mea, quæ docebo eos, non pertinet ad Christum, quasi Christus regnatorum non sed Josephi stirpem exposuit, cum Joseph ut pater æsu haberetur, neque id moris esset apud Judæos, ut mulieris genus describeretur, sed virorum tantummodo: unde vel nulli, vel Josephi tantum generis faciendâ erit descriptio, non enim aliam aut Judæi, aut Gentis recessissent. Itaque illud agat fideles constiat, Mariam ut filiam nuptum missive viri non solum ejusdem tribus, sed etiam ejusdem familie, idque ex lege Dei, c. 36 Numer. Joseph et Maria consobrinii fuerunt, qui eundem habuerunt avum Mathan nimirum. Unde in eadem stirpe ambo conveniunt.

esset, si filii David Dei mandata non servarent; sed sensus est: Si custodierint testimonia eius, fore ut soli regnent, et eventus interpretatur. Nam quia non servaverunt regnum scissum est, 5 Reg. 12, 20, et in maiore parte, id est, decem tribubus Ieroboam regnare coepit. Quò minus autem totum regnum à familia Davidis alienaretur, nasciturus impeditur Christus, ne auferretur sceptrum de tribu Juda, et dux de femore eius, donec veniret qui mittendus erat, Gen. 49, 10; et radix Jesse penitus excinderetur, de qua flos ille pullulaturus erat, qui merito Nazareus vocaretur, Isai. 11, 1; et virga illa, quæ ex Sion mittenda erat, ut dominaretur in medio inimicorum suorum, Psal. 109, 2; 3 Reg. 11, 56, et 13, 4; 2 Cor. 1, 20; et ne parva illa lucerna Davidis extingueretur, ex qua iustus solum exire oportebat. Verò omnes promissiones in Christo sunt Amen, inversusque est ordo nature, et non radix ramum, sed ramus radicem portavit. Nominati igitur sunt initio David et Abraham, quibus Iudei sciebant factas de Messia promissiones, quas volebat Mattheus docere in Christo completas esse; hoc enim erat Evangelium, id est, bonum nuntium, quod illi affererat. Sic Iren., lib. 8, c. 18, et Ambros. lib. 3, Com. in Luc., c. 5, et Chrysost., hom. 2 in Math., et Hieron. in hunc locum.

Ad secundam verò questionem, non eandem omnes rationem afferunt. Nam alii causam fuisse dixerunt, quòd cum evangelista Christum nominasset, velletque ad primum fontem Abrahamum ascendere, Davidem tanquam fontem alterum, unde Christus aqua viva manasset, ascendendo necessario nominavit. Quam opinionem Chrysost., hom. 2 in Math., recitat ac refellit, quòd ista ratione eodem modo Mattheus atque Lucas Christi generationem ascendendo narrasset, vix constet contrariam eum rationem tenere voluisse. Sed nescio quam merito; nam Lucas à Christo isque ad Deum ascendit; non ut rursus descenderet, sed ut tibi staret. Mattheus à Christo ad Davidem, et à Davide ad Abrahamum, non numeratis gradibus, sed duobus veluti salibus ascendit, ut inde rursus ad Christum non saltando, sed gradiendo descenderet. Contrà quam Moses, qui cum è caelo in terram, quasi saltu uno descendisset dicens: *In principio creavit Deus caelum et terram*, rursus à terrà in caelum per singularum rerum generationem ascendit: *Terra autem erat inanis et vacua*, etc. Hieronymus idem factum esse dicit, ne si prius Abrahamum quam Davidem nominaret, ei rursus nominandus esset Abrahamus, ut ab eo generationis series duceretur, et iterum à Davide ad Abrahamum, et ab Abrahamo rursus ad Davidem redire cogeretur: *Filius Abraham, Filius David. Abraham autem genuit, etc.* Hæc ratio multis placuit, nec mihi quidem displicet. Sic enim Hebraei loqui solere scio, ut cum res multas munerant, eam, unde volunt incipere, ultimo loco ponant, ut Genes. 4, 1: *In principio creavit Deus caelum et terram, terra autem*. Sed alia ab aliis auctoribus melior adfertur, inprimis quæ à Chrysostomo, Theophylacto et Euthymio, quòd etiam utrique promissio

facta esset, promissio tamen Davidis, et recentior, et specialior, et honorificentior esset, ideòque Iudeis gratior, magisque omnium ore celebrata. Promissio enim erat Abrahamo filiorum multitudinem, quam consecuti iam Iudei contemnere videbantur; Davidi verò perpetuum regnum in quod volvendæ de re ille regum succederet, et Dominus dominantium, qui salvum faceret populum suum; gentes autem regere in virgâ ferreâ, et tanquam vas figuli confringeret, quod in eorum animis tenaciter hærebat. Itaque omnes etiam vulgò sciebant Messiam filium Davidis, esse oportere. Math. 22, 42. Interrogati à Christo Pharisæi: *Quid vobis videtur de Christo, cuius filius est?* incunctanter respondent, *David*. Turba ipsa popularis visis admirabilibus Christi factis dicebat: *Namquid hæc est filius David*. Math. 12, 25. Et eo Jerosolymitanam urbem incunite acclamavit: *Hosanna filio David*. Populares etiam homines erant, qui dicebant: *Nonne scriptura dicit quia de semine David, et de Bethlehemi castello, ubi erat David, venit Christus?* Illud etiam animadverto, omnes qui à Christo beneficia petebant, solitos cum patris Davidis filium appellare, ut significarent eum illum esse Messiam, qui populum suum beneficiis esset cumulaturus. Hinc ille spectabant voces: *Miserere mei, fili David*, Math. 9, 27, et 15, 22, et 20, 50, 51; et Marc. 10, 47, 48; et Luc. 18, 38, 39. Hæc eadem causa est, cur quos Deus promissit se non penitus populum suum delecturum, non propter Davidem, sed propter Abrahamum, qui radix erat populi, cui perpetuum germen promissum erat, id so facturum dicit, ut Isai. 51, 2. Cum autem regnum se non extineturum dicit, non propter Abrahamum, sed propter Davidem facturum dicitur 5 Reg. 11, 12, 15, 52, 54, et 15, 4, et 4 Reg. 8, 19, 54, et 20, 6. Vocaverat ergo evangelista Jesum Christum, subiecti statim, *filium David*, ut ostenderet se non de quovis Christo, sed illo unico tam expectato agere, qui et filius et successor in perpetuum regnum Davidis futurus erat.

Ad tertiam questionem plerique respondent, secundum genitivum, *filii*, ad Christum referri, quemadmodum si Mattheus diceret: *Liber generationis Jesu Christi, qui fuit filius David et Abraham*. Et quidem ita Hieronymus intellexit, ut ex ejus ad superiores questionem responsione colligitur. Sed quomòdum assentiar, Hebræorum obstat consuetudo, quam dubium non est Mattheum hoc loco imitari voluisse. Solent enim illi in recensendis genealogiis ultimum genitivum *filii* ad proximum referre. Cujus rei dotti exemplis non egent. Alii legunt exemplo, 1 Reg. 1, 4, et 1 Paral. 4, 57, et 5, 8, 14, et 6, 54, usque ad versum 50. At quorsum Davidem Abrahami filium esse diceret, cum non Davidis, sed Christi generatio quereretur? Respondeo, factum id esse necessario, quia cum à Davide ad Abrahamum vellet ascendere, non potuit non dicere Davidem Abrahami fuisse filium, ne extra viam ascendere videretur.

VERS. 2. — ABRAHAM AUTEM GENUIT ISAC. Nec Isaacis filii item Abraham, nec Esau filii Isaac factam

esse mentionem ideò nonnulli arbitrantur, quòd pravus fuerit moribus; quos merito Chrysostomus, lomi. 5 in Mattheum, reprehendit, cum in eadem genealogia etiam adulterarum et meretricum mentionem fieri videamus. Præmissi igitur sunt, ut idem Chrysost. et Theophylact. ait, quia Christus ab illis non descendit. Cur igitur statim inter filios Jacob, non solum Judas, à quo Christus genus duxit, sed omnes etiam ejus fratres, et inter filios Judæ non solum Phares, sed etiam Zaram nominati sunt? Summâ utrumque ratione factum est: nam fratres Judæ ideò nominandi fuerunt, quia patriarche suæ quisque fuerunt tribus, et quasi duodecim populi Judaici et regni Christi columnæ. Itaque in Apocalypsi throno ejus adstant. Nominantur ergo non tanquam Christi parentes, sed tanquam regni ejus et reipublicæ conditores. Ideòque non nominantur, ut Judas, sed generaliter et quasi Judæ comites nominantur, ut Chrysost., hom. in Math., adnotavit. Zaram autem ideò cum Phares numeratum fuisse putat Ambrosius, ut fecunditatis iudaici populi mysterium significaretur, quia Phares et Zaram uno partu editi sunt. Gen. 28, 27. At istâ ratione etiam Esau cum Jacob fuerat connumeratus. Chrysostomus, Euthym. et Theophylactus propter mysterium duorum populorum Judaici atque gentilis, aut sub duplici lege Mosaicâ et evangelicâ viventis factum putant. Sed eadem ratio in Jacob et Esau locum habuisset, eò etiam magis quòd hoc mysterium fuisse Scriptura declarat, Gen. 25, 22, 25. Illud autem non declarat. Veram igitur arbitror fuisse causam, quòd in partu Thamar prior Zaram extra uterum manum protulit, quâ retractâ Phares prior exiit. Costendere enim jam tum in utero gemelli infantes videbantur, uter primogenitus et Christi parens futurus esset, ut dubium fuisse videatur uter primogenitus habendus esset. Itaque voluit evangelista honorem illis quodammodo parti, ita Phares in Christi genealogia numerans, ut Zaram non penitus excluderet; sed solum illi quòd habuisse videbatur jus, quo uno poterat modo, declarando reservaret. Magna enim laus fuit; quin parens esset Christi tam parum obfuisse. Accidit in Jacob et Esau simile quiddam. Nam et Jacob in utero matris plantam Esu exemit tenuit, quasi prior nasci conaretur; sed non vicit, sicut Phares; nec aut natura jure, aut viribus suis; sed matris industria, Dei gratiâ, fratris culpâ, primogenituram obtinuit. Accedit alia ratio cur potius Zaram quam Esau fuerit nominandus, quòd Esau non solum, quod ad Christi genealogiam jus habebat temere vendiderit; sed etiam se à corpore Christi, quod erat Ecclesiâ, magis temerè se junxerit, et alium populum à populo Dei, quasi aliam Ecclesiam, hereticorum more constituit.

DE THAMAR, ex Thamar. Observavit Hieronymus in totâ Christi genealogia, exceptâ sanctissimâ ejus matre, quæ necessario fuerat nominanda, nullam sancturam assumi mulierum; sed eas solum, quas Scriptura reprehendit, nominari, Thamar quæ se Judæ habitu meretricis exposuit; Rahab, quam Scriptura ip-

sa meretricem appellat; Ruth, quæ ante legitimas nuptias Boaz amplexum; Bersabee, quæ cum Davide adulterium admisit. Cujus rei causam Hieronymus, Ambrosius, Chrysostomus, Euthymius fuisse putant: ut apparet voluisse Christum, qui propter peccata venit ad, de peccatoribus nasci. Quod quomòdò convenit cum eo, quòd patet infra, vers. 8, idem Hieronymus, et alii omnes auctores docent, non video; ideò evangelistam tres reges, Ochoziam, Joam; et Amasiam silentio præterisse, quòd impietatem Jezabel secuti essent. Quare aliam ego rationem fuisse arbitror, quòd ceteræ mulieres et Judææ, et legitime uxores fuerint, ideòque opus non fuerit eas nominari; quia nemo dubitavit potuisse filios, quos evangelista recenselat, ex illis fuisse procreatos. De Rahab autem dubitari poterat, quia fuerat meretrix, et alienigena, de Bersabee, quia adultera; de Ruth, quia Moabitidis; de Thamar, quia extrâ legitimum conjugium conceperat. Prætermisit igitur evangelista quòd ordinarium erat, quòdque per se intelligi poterat; quòd autem singulare ac dubium erat, exposuit, quòd alius quoque locis ab eo factum animadvertimus, ut infra, vers. 25.

VERS. 3. — SALMON AUTEM GENUIT BOAZ DE RAHAB. An hæc fuerit Rahab illa Jerichoana, quæ Hebræorum excepit exploratores, Josue, 2, 1, 2, an alia nominis ejusdem, auctor Operis imperfecti, qui falsò Chrysostomus dicitur, non audeo affirmare, et Theophylactus dubitat. Alii omnes, quos legerim, illam eandem fuisse affirmant; nec ego illo modo dubito. Nec enim nominata fuisset, nisi quia alienigena, quia meretrix, quia de populo Dei bene merita. An autem fuerit meretrix; veterum auctorum nemo, quòd sciam, dubitavit, quia constanter omnes meretricem et appellant, et reverà fuisse docent. Nonnulli tamen Hebræi, ut R. Silon., Jos. 2 non meretricem, sed hospitium fuisse dicunt, quâ canoniarum fueret, ideòque ad eam exploratores divertisse. Id enim nomen תלמיט etiam significare. Itaque Chaldeum vertisse תלמיט quòd hospitium declarat. Quam sententiam Lyraeus doctus sanè et laboriosus interpres pio, ut arbitror, studio secutus est, utinamque nostri temporis novatores eodem animo secuti essent. Nos, quòd de eâ re sentiremus, copiosius eo loco diximus (1). Nunc hoc tantum, me nullo proorsum modo dubitare, quia verò fuerit meretrix, et quia nomen תלמיט id semper significat, nunquam verò hospitium. Non enim citatur, nisi hic locus, et alter Joel 5, 5, ubi pro hospitio accipi videatur. Ductissimè verò inter Hebræos existimant, resque ipsa declarat, etiam dubios illic locis meretricem significare. Et quia Septuaginta nusquam nisi *meretrix* meretricem vocant, et quia ita D. Paulus,

(1) Vid., si libet, Maldonati commentaria ad hunc Josue locum.

VERS. 5. — Mulieres quædam ex occasione posite sunt in genealogia Christi, quia de his peculiare quiddam in scripturis memoratur.

Heb. 11, 31, et Iacobus, c. 2, 25, etiam appellant, et quia Chaldaus paraphrastes, cuius isti auctores versionem sequuntur, non reddidit hospitam, sed meretricem; nam apud illum מְרִיצָה, quemadmodum adnotavit R. David, meretricem significat, ut Jud. 11, 1, et 16; 1, et 5, Reg. 5, 16, et quia, ut sepè jam diximus, una ex causis, cur hic fuerit appellata, fuit quod fuisse meretricem. At quis credat exploratores ad publicum scortum potius quam ad hospitam divertisse. Respondet Kimhi hospitas meretrices esse solere. Certè meretrices recipiebant hospitio. Sed alia hinc nascitur questio, quomodò Salmon unus, ut creditur, è principibus populi sui Rahab et alienigenam et meretricem duxit; utrumque lege prohibitum, Exod. 34, 16; Deut. 7, 3; 3 Reg. 11, 2; Deut. 23, 17. Rectè ab aliis responsum est fuisse quidem meretricem, sed esse desinisse. Alienigenas autem non fuisse lege prohibitum uxores ducere, quòd alienigenæ essent; sed quòd idololatras, hæc enim legis ratio redditur. Exod. 34, 16: *Ne postquam ipsa fuerint fornicatae, fornicari faciant et filios tuos in Deos suos.* Quà sublata causâ alienigenas uxores ducere licebat. Nam et Davidem virum sanctum Maacham filiam Regis Gessur sine ullâ Scripturæ reprehensione duxisse legitimus, 2 Reg. 5, 3, quia etsi Scriptura non dicit, tamen non gentilem adhuc; sed factam prius religione Hebræam duxisse credendum est. Multò verò magis credendum Rahab relicto prius falsæ religionis errore à Salomone ductam fuisse, cum id Scriptura non obscure significet. Hæc enim est confessio conversæ Rahab, Jos. 2, 11: *Dominus Deus vester, ipse est Deus in celo cursurum, et in terrâ deorsum.* Est autem verò simillimum, multèrem quamvis prius meretricem, benè tamen meritam de populo Dei principis viri conjugio honoratam fuisse. Quodque de Rahab Jerechontinâ diximus, id etiam de Roth Moabitide, et ipsâ alienigenâ intelligendum est, quam etiam Scriptura piam fuisse docet. Sic enim respondet sorori: *Populus tuus, populus meus; et Deus tuus, Deus meus.* Ruth. 1, 16.

OBED AUTEM GENUIT JESSE. Hic est pater Davidis. Itaque meriti est à quibusdam dubitatum, quomodò inter Salmonem et Davidem non nisi tres viri Booz, Obad, et Jesse numerentur, cum constet recentis sexaginta sex annos intercessisse. Templum enim ceptum est ædificari quadringentesimo octogesimo anno postquam populus excesserat ex Ægypto, quarto verò anno regni Salomonis, 3 Reg. 6, 1. Deme quator annos quos jam Salomon post Davidis mortem regnaverat, 3 Reg. 2, 10, et septuaginta quos David vixerat, 2 Reg. 5, 4, et quadraginta annos quos populus antequam caperet Jericho in deserto versatus fuerat (nam statim ut Jordanem trajecit, Jerichontem cepit, Jos. 6, 1), invenies reliquos trecentos sexaginta sex annos. Lyranus, ut hunc nodum solveret, tres Booz ejusdem nominis alium continenter post alium fuisse dixit; meritiò ab aliis reprehensus, non solum quia ex Scripturâ non probat, verum etiam quia contrarium Scripturâ probatur. Nam Ruth. 4, 18, genealogia à Phares usque ad Davidem textur, ut unus tantum Booz, sicut hoc loco, numeratur. Idem fit 4 Paral. 11, 12, præterquam quòd si tres fuissent nomine Booz, non jam quatuordecim in hæc tessaradecade, sed sexdecim fuissent generationes. Itaque meliùs alii respondent, non esse incredibile quatuor homines, ejus præsertim temporis, quo humana vita, sive naturâ sive temperantia longius tendebatur, trecentorum sexaginta sex annorum numerum æquasse. Nam si Salomone numeres, quem verosimile est, cum Rahab uxorem duxit, fuisse adolescentem, invenies singulos infra centum vixisse annos, cum illo eodem tempore centum viginti, immensis licet laboribus exercitus, Moses vixerit, Deut. 34, 7.

VERS. 6. — JESSE AUTEM GENUIT. Humilis conditionis fuisse Jesse constat. Nam Saul opprobrii causâ Davidem filium Jesse solebat appellare, 1 Reg. 20, 27, 30, 31; et 22, 7, 8, 9, 12; et 25, 10. Electus tamen est ut esset radix regni Christi. Exiturus enim erat flos de radice Jesse, Isai. 11, 1.

DAVID REGEM. David, cum multi alii reges numerentur, solus rex cognominatur, quia primus, et quia perpetui regni promissio illi facta est, 2 Regum 7, 12; et 1 Paral. 17, 11; et Psal. 88, 4; et 151, 11. Nam etsi Saul ante regnaverat, tamen nec ad Christi genus pertinebat; neque divina voluntate; sed intemperanti populi studio electus est; ut non regni Dei, sed Judæorum rex fuisse videatur; quasi ad tempus à Deo uxore filios genuerunt, Mathan quidem Jacob, Mathat autem Heli; Jacob ex uxore Heli sine liberis defuncti genuit Joseph naturâ quidem suam, sed secundum legem Heli filium. *Quidam tamen, ad Mariam in hunc locum, arbitrantur Matthæum genealogiam Christi per Joseph deduxisse. Lucam per Mariam, atque Heli fuisse Joachimum patrem Virginis, Josephi socerum, quare vocatur ejus pater.* Quâ de re nolo hoc loco disputare; indicasse satis fuerit hanc, qualicumque sit, solutionem. Quòd si tamen communior et penè recepta sententia Julii Africani magis ardeat, non intercedam; nam eâ veterum traditione nititur et promissionibus quæ factæ sunt Davidi 2 Reg. 7, Psalms 88, et 151, ex quibus colligitur regnum Salomonis fore perpetuum, semen ejus in æternum mansurum. Quod in Christo completum est commutato temporali in spirituale regnum. Unde Africanus apud Eusebium hanc traditionem à cognatis Domini acceptam esse testatur: *Supradictam generis seriem sex Ephemeridum libro quam poterant, fidelissimè descriperunt.*

concessus, dum David adolesceret, quem Dominus sciebat secundum cor suum futurum fuisse; et ut Judæi sibi met ipsi, non ipsis Deus regis jugum imponere videretur.

EX EA QUÆ FEIT URÏE. Mirum statim legenti videtur cur Bethsabee evangelista suo nomine non appellaverit; sed circumlocutione descriperit. Quòd quidam idèò factum fuisse dicunt, quòd Bethsabee notior ex marito, quam ex nomine suo esset. Quod non ita est; nam Urias in Scripturâ rarò, Bethsabee sæpè nominatur. Præterquam quòd non poterat regis uxor privato milite non esse celebrior. Alii quòd conscia fuerit homicidii mariti sui, ut Remigius. Quod neque credibile est, et eâ potius de causâ fuisset nominata. Alii refricare voluisse putant evangelistam memoriam adulteri David, sicut supra meretrices nominavit. Veram causam fuisse existimo, quòd voluerit evangelista rem, ut erat, fideliter narrare, Salomonem susceptum ex Bethsabee; quæ quamvis uxor ante fuisset Uriæ, tamen non erat tunc. Sed legitima Davidis uxor, cum ex eâ Salomon procreatus est. Ne quis Salomonem ex adulterio natum putaret. Itaque *εξ τῆς τῆς Οὐριῆς* clarior quidam veritatem existimantur *εξ εἰς quæ fuerat* (uxor) Uriæ. Quamquam quòd noster dixit interpret, idem significat. Nam si dixisset; *εξ εἰς quæ erat Uriæ*, indicasset, eam uxorem fuisse Uriæ tum cum ex eâ Salomon conceptus est. Cùm verò dixerit: *εξ εἰς quæ fuit*, satis ostendit fuisse quondam ante; sed non fuisse tunc cum Salomonem concepit. Itaque non video cur fuerit à quibusdam vitis interpret reprehendus. Etsi, ut ante dixi, non defitior clarior esse, fuerat.

VERS. 8. — JORAM AUTEM GENUIT OZIAM. Joram non Oziam, sed Ochoziam; Ochoziam autem, Joam; Joam Amasiam; Amasiam denum Oziam genuisse eum, qui hoc loco à Joram genitus fuisse dicitur, ex historia Regum manifestum est, 4 Reg. 8, 24, et 11, 2, et 12, 21, et 14, 21, et 1 Paral. 5, 11, et 2 Paral. 26, 1. Ozias autem alio nomine Azarias vocabatur, 4 Reg. 14, 21, et 1 Paral. 5, 12; 2 Paral. 26, 1. Itaque due hinc difficiles questiones existunt: una, cur evangelista tres reges Ochoziam, Joam, Amasiam in rectâ genealogie lineâ præterniserit? altera quomodò dicit Joram Oziam genuisse, cum Ozias non à Joram; sed ab Amasiam genitus fuerit? Ad priorem questionem aliqui respondent, idèò hos tres reges prætermisios, quia propositum erat Evangelistæ tribus tessaradecadibus totam Christi genealogiam comprehendere. Quod si eos numerasset, in hæc secundâ tessaradecade, non quatuordecim, sed septemdecim fuissent generationes. Hos autem potius quam alios prætermisios, quòd peccatores fuerint, quippe qui semini Achab regum Iudæ sanguinem miscuissent. Hæc primum Hilarii et

VERS. 8. — Queritur cur tres omittantur reges Ochozias, Joas, et Amasias. Resp. ab Eliâ propheta prædictum fuisse Achab, fore ut stirps ejus deficeret. Unde et evangelista ad quartam usque generationem reges Juda ex Achab impissimo rege Israel per femininum genus prognatos rodit, ob maledictionem à Deo per Eliam domui Achab prædictam: vel etiam quia evangelistæ propositum erat tres tantum tessara-

Hieronymi, deinde multorum sententia est. Que utinam mihi ita probari posset, ut opus non esset meliorem querere. Sed vix mihi persuadere possum, evangelistam tantum numeri mysterio (si quod est tamen mysterium) tribuisse; ut ob eam causam tres reges præterire debuisset. Nam isto quidem modo non tribus solum tessaradecadibus, sed tribus etiam decadibus, ac minore etiam numero comprehendere totam genealogiam potuisset, nec enim peccatores defuissent, quos merito prætermisios videretur. Præterquam quòd nec isti tam mali fuerunt, ut præteriri, nec alii tam boni ut recenseri mererentur. Nam Joas et Amasias inter bonos reges in Scripturâ numerantur, qui rectum fecerint coram Domino, 4 Reg. 12, 2, et 14, 5, et Salomon multò pejora fecit, et idololatriam non solum, ut isti, non deleuit, sed primus innox, 5 Reg. 11, 6, 7, et 4 Reg. 25, 15. Quòd autem isti, cum domo Achab conjuncta copulaverint, malè fecerunt; pejus tamen fecisse Salomonem fatendum est, qui non ex familia Achab, qui etsi malus, tamen ejusdem erat populi, et peccati penitentiam egit, 5 Regum 21, 29; sed ex alienigenis idololatri non unam ut isti, sed multas uxores duxerit, quarum est impietatem imitatus, 5 Reg. 11, 2. Neque verum est istos tres reges ex domo Achab uxores duxisse. Nam Ochozias duxit uxorem ex Bersabee, ex qua genuit Joam, 4 Reg. 12, 1; Joas autem uxorem habuit Jerosolymitanam, 4 Reg. 14, 2. Amasias similiter ex Jerusalem uxorem habuisse dicitur, 4 Reg. 15, 2. Itaque si ob affinitatem conjunctam cum domo Achab aliquis à genealogiâ excludendus erat; Josaphat potius erat excludendus, qui primus omnium Achab affinitate dicitur fuisse conjunctus, 2 Paral. 18, 1, et ejus filius Joram, qui filiam Achab uxorem accepit, 4 Reg. 8, 18. Malim ergo idcirco exclusos dicere quòd nati essent ex semine Achab. Nam Joram ex filia Achab Ochoziam; Ochozias deinde Joam; Joas verò Oziam genuit. Itaque non propter sua, nec propter patrum suorum, sed propter Achab peccata ex catalogo parentum Christi delati sunt. Et, ut dicam meliùs, non tam propter impietatem Achab, quam propter promissionem Dei, qui per Eliam prophetam comminatus illi fuerat se omnem ejus posteritatem penitus deleturum, 5 Reg. 21, 21, quòd usque ad quartam generationem intelligendum erat, quæ in Amasiam terminata est. Nam uxor Joram filia Achab prima erat generatio; Ochozias, secunda; Joas, tertia; Amasias, quarta. Quemadmodum è contrario Jehu, quamvis malo etiam regi, quia tamen jussu Domini Achab posteritatem deleuit, Deus posteritatem promisit, quæ usque ad quartam pro eo generationem regnaret, 4 Reg. 10, 30, et 15, 12. Non

decadas, seu triplicem generationum seriem ab Abraham ad Joseph usque recenseri: Quæ autem à Davide usque ad captivitatem Babiloniam numerantur, cum sint 17, tribus his relictis, ad 14 rediguntur. Nam omnes alias quocumque generationes omittit: cum autem ratio illius numeri occulta sit, non est cui cur curiosius scrutemur.

ergo sunt tres isti reges numerati, quia etsi vixerunt atque regnarunt, tamen capite minuti erant; et divina sententia condemnati, quodam modo civiliter mortui. Sic ego interpretor, hæc contentus interpretatione, dum meliorem invenio. Unum tantum in eò nodum video quem nemo, quod sciam, hoc loco attingit, nedum solvit; quòd Ochozias non dicitur in Scripturâ filius filiae Achab; sed Athaliae filiae Amri regis Israel, 4 Reg. 8, 26, et 11, 1, et 2 Par. 22, 9, 10. Quod si ita est, neque Ochozias, neque qui post eum consecutus sunt, Joas, et Amasias et Achab genus duxerunt; itaque non propterea fuerunt de catalogo regum expungendi. Respondeo me existimare Athaliae matrem Ochoziae, quamvis filiam Amri Scriptura vocet, non fuisse ejus propriam filiam; sed Achab: vocari autem filiam Amri, id est, nepem, Hebræorum non ignorat consuetudine. Nam Achab filius erat Amri, 5 Reg. 16, 29. Ut autem ita sentiam, his rationibus adducor. Primum, quòd Scriptura disertis verbis dicat Joram accepisse in uxorem filiam Achab, 4 Reg. 8, 18, nec legamus illum aliam uxorem habuisse, ex qua Ochoziam suscipere poterit. Deinde, quòd Jehu dux Domini mandato extinguit posteros Achab, inter eos Ochoziam regem Judæ etiam occiderit, 4 Reg. 9, 27, minime profecto occisurus, nisi nepos fuisset Achab, cum nullas cum illo gereret inimicitias. Noluit autem fortasse Scriptura Athaliae filiam Achab, sed Amri potius appellare propter execratam memoriam Achab; et ne sibi contradicere videretur, eum diceret omnem ejus posteritatem fuisse deletam. Delet enim erant omnes qui erant in Samaria. Athalia autem, quæ erat in Jerusalem, per Jehu deleri non potuit. Quæ tamen ipsa sententiam Dei non effugit; nam paulò post, cum Joas ejus filius regnum inisset, occisa est, 4 Reg. 11, 16. Ut ut sit, meæ certè sententiæ Hebræos, diligentes harum rerum investigatores, suffragatores habeo R. David, et R. Levi B. Gerson, 4 Reg. 8, 26. Unus adhuc hoc loco scrupulus reliquus est; Quomodo dicitur Joram Oziam genuisse; cum non ipse, sed Amasias eum genuerit? Respondeo verbum gignendi hoc in loco non esse propriè et physicè; sed vulgariter accipiendum. Vulgò autem ita loquimur, Adam genuit omnes homines, quamvis non ignoremus non ipsum per sese; sed per filios et posteros suos genuisse.

VERS. 11. — JOSIAS AUTEM GENUIT JECHONIAM ET FRATRES EJUS. Major est obscuritas hujus loci, ut mihi quidem videtur, quàm multis videri solet. Fidem adversarii nostri faciunt. Nec enim sine causâ Porphyrius olim Christianis hunc locum, tanquam inextricabilem, objiciebat, ut Hieronymus scribit Dan. 1. Josias rex Ille fuit qui, 4 Reg. c. 22 et 23, et 2 Par. c. 34 et 35, tantoperè laudatur, ut dicitur fecisse quod placitum erat coram Domino, ambulasseque in omnibus viis Davidis patris sui, non declinasse, neque ad dexte-

VERS. 11. — Duos fuisse Jechonias alibi diximus: primum Josiæ filius post primam transmigracionem occisus fuit, qui et Joachim dictus est; alter fuit hujus Jechonias filius, quem Evilmerodach habuit in honore, atque hic secundo loco ponitur. Hujus filius aut nepos

ram, neque ad sinistram, 4 Reg. 22, et 2 Par. 34, 2, qui templum Domini restauravit, 2 Par. 35, 20. legitimum Dei cultum restituit; idololatram abolevit. Librum legis negligentia superiorum regum peritum per Helciam postificem invenit, 4 Reg. 22, 8, et 2 Par. 34, 14. Ob ejus mortem tradunt Hebræi lamentationes Joë Jeremiæ fuisse compositas, ut eo loco diximus. Hic ergo quatuor fuerunt filii, 1 Par. 3, 15; Johanan, qui et Joachaz appellabatur, 4 Reg. 25, 50, 51; Joacim, Sedecias, qui ante Mathanias dicebatur, 4 Reg. 24, 17; Sellum. Unde nascitur prima questio, quomodo dicitur hoc loco Jechoniam genuisse, cum nemo fuerit inter ejus filios, qui Jechonias appellaretur. Multi, itaque graves auctores, Ambros., lib. 3 Com. in Lucam; Epiphani., lib. 1 de Hæres. in sectâ Epicuræorum; August., lib. 2 de Cons. evang., c. 4; Euthymius, hoc loco existimant Joacim filium Josiæ secundum alio nomine vocatum fuisse Jechoniam; eamque sententiam omnes, quos me legisse memini nostri temporis interpretes et catholici, et hæretici secuti sunt; quibus facile assentior, si probassent. At in canonicis Scripturis non legimus Joacim Josiæ filium vocatum unquam fuisse Jechoniam. Vocatur quidem ante Eliacim, 4 Reg. 23, 34. Sed Nechao rex Ægypti occiso prius Josiâ ejus patre, deinde victo Joachaz fratre primogenito, et in Ægyptum ducto, Eliacim regem Judæ constituit, nomenque illi mutavit Joacim. Hic filium habuit ejusdem nominis Joachim, nisi quòd nomen patris scribatur per יוֹאִחִימ, Joacim, nomen filii per יוֹאִחִיָן, et 4 Reg. 24, 6. Atque hic vocatus est alio nomine Jechonias, 1 Par. 3, 16; Jerem. 22, 24, 28, et 24, 1, et 27, 20, et 28, 4, et 29, 2, et 51, 1, sed fratres nullos habuit. Nam propterea Nabuchodonosor rex Babylonis, cum eum Babylonem transtulisset, constituit regem Judæ patruum ejus Mathaniam, vocans alio nomine Sedeciam, 4 Reg. 24, 17, aliquem potius ejus fratrem constituturus, si quem habuisset. Quæ duæ res non solum persuadent; sed etiam impellunt ut credam legendum esse hoc loco; *Josias autem genuit Joacim et fratres ejus*. Nam cum plerique constentur corruptum esse locum, unamque, ut post dicemus, generationem desiderari, prudentiæ simul et religionis esse arbitror nomina ad corrigendum locum non fingere, sed ea ex sacris litteris accipere. Fateor, lib. 5 Esdræ, c. 1, 53, Joacim Josiæ filium etiam Jechoniam appellari. Nam et eo loco Euthymius usus est; ex quo constat eam librum illum Græcè, quò nos caremus, habuisse; nec fortasse homo Græcus Latine legit, sicut nos aliquando Latini legimus Græca. Sed nec liber ecclesiasticus habet auctoritatem, et in omnibus codicibus vitiosè scribitur Jechonias pro Jechonias. Nam si dilatandum nomen fuit, sicut ex Joachin factus est Jechonias, ita ex Joacim Jechonias, aut potius Jechonias faciens erat. Et ut hoc vitium nominis irrepit; ita illud potuit Salathiel, qui Zorobabel genuit. In quibusdam manuscriptorum Græcis inter Josiam et Jechoniam interpositum est nomen Joachim; sed hæc lectio nem in usum per habuit Hieronymus, ea quippe contraria est optimis exemplaribus et antiquis versionibus.

tuu itrepere, ut pro Joacim Jechonias scriberetur. Omnia igitur rectè convenient, si legamus; *Josias autem genuit Joacim et fratres ejus*. Quod ex secunda questionis explicatione, quæ hinc oboritur, magis manifestum erit. Merito igitur omnes auctores mirantur, qui factum sit, ut cum evangelista, vers. 17, dicat se ter quatuordecim, id est quadraginta duas ab Abraham usque ad Christum generationes recensuisse, non nisi quadraginta una reperiantur.

Itaque secunda questio est, an aliqua desit generatio. Sunt qui nullam deesse putant; quod non omnes eodem modo prolant. Alii enim existimant Davidem his repetendum, ut sit finis primæ tessaradecadis, et principium tertiæ; itemque Josiam finem secundæ, initium tertiæ; quod si fiat, et Christus non numeretur, nulla deerit generatio. Evangelistam enim non 42 personas, sed 42 generationes numerasse. Alii Christum numerant, sed Jechoniam bis numerandum dicunt, patrem qui finis est secundæ, et filium qui principium est tertiæ tessaradecadis, ut August., lib. 2 de Consensu evang., c. 4. Idemque Hieronymus videtur significare Dan. 1. Alii ipsam captivitatem pro una personâ numerandam esse putaverunt, ut refert Theophylactus, itaque nullam deesse. Itaque magis mihi Epiphani, Ambrosii, Euthymii, et aliorum auctorum ingenitas placet, qui unam deesse generationem libere confitentur. Sed quia in primâ tessaradecade, quæ ab Abraham usque ad Davidem textur, certum est non deesse, et jacturam ejus, quæ deest generationis in angulo, quo secunda tertiæque connectuntur, factam esse constat.

Tertiâ questio est utrinam, secunda desit, an tertiâ. Nam si secundam tessaradecadem à Salomone usque ad Jechoniam illum numeremus, qui hoc loco pater fuisse dicitur Salathielis, tertiâ tessaradecadæ una deerit generatio; si verò Jechoniam patrem Salathielis in tertiâ tessaradecade numeremus, deerit secunda. Plerique igitur interpretes in tertiâ tessaradecade generationem illam unam deesse putant. Quod eò videtur probabilius, quòd manifestum sit evangelistam tribus tessaradecadibus, triplicem populi statum, sub iudicibus, sub regibus, sub duobus comprehendere; Jechonias autem pater Salathielis sub regibus et rex ipse fuit; ad secundam ergo, non ad tertiâ tessaradecadem pertinet. Aliâ verò ex parte, si Jechonias in secundâ tessaradecade ponatur, non jam quatuordecim, sed quindecim in eâ (si Joacim et fratres ejus numeremus) generationes erunt, et Jechoniam patrem Salathielis in tertiâ numerandam putat. Quare alii non in tertiâ, sed in secundâ tessaradecade generationem illam unam desiderant. Nam etsi Jechonias rex fuit, tamen post Joacim patrem, aut potius post Josiam avum ejus tres reges Joacim, Jechonias, et Sedecias ita regnarunt, ut non reges, sed captivi et servi regis Babylonis esse viderentur. Et non est necesse ut omnes, qui in primâ tessaradecade, sub iudicibus; et omnes qui in secundâ sub regibus; et qui in tertiâ numerantur, sub duobus fuerint. Nam tempore Abraham, Isaac, Jacob et Juda iudices

nondum erant; et ad primam tessaradecadem imprimis pertinent. Placet mihi media sententia, nec in secundâ, nec in tertiâ; sed in utriusque confinio deesse. Nam si à Salomone usque ad Jechoniam, aut potius Joacim et fratres ejus numeras quatuordecim; etsi à Jechoniâ patre Salathielis usque ad Christum alias quatuordecim generationes invenies, sed inter utramque tessaradecadem desunt hæc verba: *Joacim autem genuit Jechoniam*, quæ id eò ad neutram tessaradecadem pertinent, quia jam Joacim (aut Jechonias) in secundâ numeratus fuerat; et Jechonias statim in tertiâ numeratur.

Hinc quarta oritur questio, quâ ratione desit ista generatio; an de industriâ ab evangelistâ prætermissa, an similitudine nominis insinuatâ, an mysterio, an vitio scribentium præterita? Quot enim questionis membra feci, tot opiniones invenio. Nam aliqui scelerè putant Joacim ab evangelistâ prætermisum; quòd non à populo, sed à Nechao rege Ægypti regnum accepisset, 4 Reg. 23, 34, et 2 Par. 34, 4. Ita Pseudochrysostomus, hom. 1, in Math. Alii idem fuisse prætermisum, quòd cum Jechonias et pater et filius vocaretur, his erit à lectore idem nomen repetendum. Itaque etsi non apparent, tamen duo homines pater et filius sub uno latent nomine Jechonia. Sic Augustinus, lib. 2 de Cons. evang., c. 4, addit commode id quasi in angulo secundæ et tertiæ tessaradecadis factum esse; cum enim alienus adificii lapides numeramus, cum ad angulum pervenimus eum lapidem, qui angulum facit, his solemus numerare. Hoc nonnullis placuit, et mihi tanti auctoris nomine commendatum non displicet. Tertiam interpretationem idem August. adfert, mysterium in eâ re fuisse, ut Jechonias bis numeraretur; significari enim per Jechoniam factam esse quasi in angulo quendam veluti ad extraneas gentes deflexionem. Epiphani. in sectâ Epicuræorum, quem recentiores interpretes serò sequuntur, scriptorum vitio et ignoracione factum affirmat, ut post hæc verba: *Jechoniam et fratres ejus in transmigracione Babylonis*, hæc intercederint; *Jechonias autem genuit Jechoniam*. Cum enim Jechonia nomen quater repeteretur, scriptores ignorantes patrem et filium vocari Jechoniam, putantesque redundare, prætermiserunt. Epiphanius in hoc assentior, ut existimem scriptorum vitio aliqua verba intercidisse, quibus significet, Joacim filium Josiæ genuisse Jechoniam. In eo non assentior, quod non existimo deesse hæc: *Jechonias autem genuit Joacim*; sed hæc: *Joacim autem genuit Jechoniam*. Nam, ut supra probavimus, Joacim filius Josiæ nunquam in Scripturis canonicis vocatur Jechonias. Itaque totum locum sic restitendum puto: *Josias autem genuit Joacim, et fratres ejus in transmigracione Babylonis* (quomodoquomodo Stupulensis affirmat se in antiquo quodam Græco codice legisse, *Joacim autem genuit Jechoniam*).

ET FRATRES EJUS. Fratres ejus nominat, quia egi non ex illis propagatus est Christus, tamen omnes terço Christi regnum tenuerunt. Nam Joachas, quem et Johanan paulò ante vocatum fuisse diximus, tres

regnavit menses, 4 Reg. 25, 50, 51, et 2 Par. 36, 4, 2. Et Methanias, cui et Sedecie nomen fuit, regnavit atheniam, 4 Reg. 24, 17, 18, et 2 Par. 36, 11. Solus non regnavit Sclum, quia antequam regnare posset, regnum defuit, 4 Reg. 25, 7, et Jer. 52, 11. Adde quod et Sclum regnasse indicat Jerem., c. 22, 11, ut in commentariis eius loci adnotavimus.

IN TRANSMIGRATIONE BABYLONIS. Instante transmigratioe Babylonicâ. Nam cum Josias genuit Joacim et fratres ejus, nondum populus Dei Babylone migraverat. Transmigratio enim facta est tertio mense regni Jechoniae filii Joacim, 4 Reg. 24, 12, et 2 Par. 36, 40. Itaque inter natalem diem Joacim et transmigratioem triginta sex anni et tres menses interfuert. Nam viginti quinque annorum erat Joacim cum regnare coepisset, et undecim annos regnavit, 4 Reg. 25, 56, et 2 Par. 36, 5. Sed totum hoc spatium vocatur tempus transmigratiois; sive quia comparatione regi breve est, sive quia regnum Juda nondum conderat; notabat tamen: atque hoc propriè, ut arbitror, est sub transmigratioem, id est, paulo ante. Itaque qui hoc loco vertunt: *In exilio Babylonicum*, ut ferè omnes hæretici faciunt, non solum tanquam novitatis amatores; sed tanquam mali etiam interpretes reprehendendi mihi videntur. Exilium enim tempus illud significat, quo quis exulat. Itaque in exilio Babylonicum Joacim genitum esse, est genitum esse dum Judæi exularent, cum evangelista non tempus exilii, sed ante exilium voluerit designare; quod multo profectò melius nomine transmigratiois intelligitur, quod solum, ut ita dicam, transmigrandi actum significat; et apud bonos Latinitatis auctores, Livium et Tranquillum reperitur. Illud etiam eisi leve est, non tamen præmittendum non dixisse evangelistam *in captivitate*, sed *in transmigratioe*. Quia cum bis due tribus, ex quibus regnum Juda constabat, in exilium Babylonicum translata fuerint, primum sub Jechonia, 4 Reg. 24, 12, et 2 Par. 36, 10. Deinde sub Sedecia, 4 Reg. 25, 8, et Jerem. 59, 7, et 52, 4. Prior propriè dicitur Hebraicè גלות, Græcè ἀποστασία, Latine transmigratio; non שבד non ἀχθισμός, non captivitas; secunda vero dicitur שבו, ἀρχαίωσις, captivitas; quia in priore Jechonias cum toto populo spontè se dediti suus Jeremiae prophetae, et Babylonem abiit, 4 Reg. 24, 12. In posteriore vero, in qua regnum penitus deletum est, non spontè dediti Judæi, sed vi capti Babylonem ducti sunt, 4 Reg. 25, 8, et Jerem. 59, 7, quemadmodum Jerem. 29, 1, et Ezech. 1, 1, adnotavimus. Quamquam hoc discrimen non semper observatur. Nam Esdra, 2, 1, utrumque

Vers. 15. — Lib. 1 Paralip. ponitur Ananias qui ut videtur Ahubon: Item est cum Ahud, aut foris Ahud alius est ex filiis Zorobabel, cujus posteritas e loco Paralip. retinetur. Nam ab Ahud usque ad Joseph nulla in sacris litteris eorum fit mentio. Sed erant in una quaque familia alie genealogie, et quibus hi snop'i sunt ab evangelistâ. Deest in hac tertâ tessaradece una generatio, quam explet Phadaias, que vel exiit, vel de industria ille omisiss fuit à Mattheo, quod apud Esdram, l. 1, c. 5, et l. 2, c. 7, à duobus prophetis fuerit prætermisiss, qui Zorobabel

conjungitur, ἀπὸ τῆς ἀχθισμοῦ τῆς ἀναστάσεως, quia tamen evangelista servare videtur voluisse, non debuit hæreticus interpres deportationem vertere (Beza in Matth. an. 1559).

Vers. 12. — ET POST TRANSMIGRATIONEM BABYLONIS. Tempore exilii in ipsâ captivitate, factâ jam populi transmigratioe.

JECHONIAS GENUIT SALATHIEL. 1 Par. 3, 17, 18, Jechoniae octo filii numerantur, quorum natu secundus dicitur Salathiel. Aliis quoque multis locis Salathiel Jechoniae filius appellatur. Agg. 1, 4, 2, 14, et 2, 3, 24, et lib. 1 Esdra, 3, 2, 12, 1. Scrupulum tamen injicit, quod legitur apud Jerem., c. 22, 50: *Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem* (loquitur autem de Jechonia) *virum qui in diebus suis non prosperebitur. Nec enim erit de semine ejus vir, qui sedeat super solium David, et potestatem habeat ultra in Juda.* Sed jam eo loco respondimus, non vocari Jechoniam sterilem, propterea quod nullos liberos habuerit, cum ex eodem Jeremiae capite, vers. 28, filius habuisse constet; sed quia nemo ex eis regnavit, quod attinet ad regni successionem, perinde fuit ac si fuisset sterilis. Alius restat scrupulus, quomodo potuerit Jechonias in ipsâ captivitate filios procreare, cum in carcere victus fuerit. Respondeo Evilmerodach filium Nabuchodonosoris mortuo patre eduxisse e carcere Jechoniam, et regio habita habuisse, 4 Reg. 25, 27, 28, et Jerem. 52, 51, trigesimo septimo anno transmigratiois, quo tempore liberos genuit, qui idè in terram quam ignorabant, projecti filii dicuntur, Jerem. 22, 28, quia in eâ captivi nati sunt. Nam tempore transmigratiois, etsi Jechonias uxorem habebat, 4 Reg. 24, 15, tamen credibile est nondum filios habuisse. Alioqui Nabuchodonosor non Mathaniam ejus patrum, sed aliquem potius ex ejus filii regem pro ipso constituisset, 4 Reg. 24, 17, et 2 Par. 36, 10. Itæ etiam ratione fieri potuit, ut ejus nepos Zorobabel filius Salathielis usque ad templi restaurationem viverit, et rediens ab exilio princeps fuerit, 1 Esdra, 5, 2, et 3, 2, et lib. 2, 12, 1. Ita omnis benè constat historia.

Vers. 16. — JACOB AUTEM GENUIT JOSEPH VIRUM MATRIÆ. In hunc locum totam de Christi genealogia dispositionem, et que de concordia duorum evangelistarum Matthæi et Lucae dici solent, reservavimus. Cujus summa nos difficultas, si paulo longiores fuerimus, excusabit. Hoc enim consilio solemus res facies aut prætere, aut leviter attingere, ut liceat nobis in difficilibus esse longiores. Premebant olim hoc loco Christianos non tantum Judæi, verum etiam gentiles, qui aliquam sacrarum litterarum cognitionem delibad templi extractionem excitârunt, patris vero Phadaiæ obscuri hominis non meminerint; imeti quodammodo expressus fuit in tertâ tessaradece, cum 14 generationes numerantur. Unde non abhorret à verisimili eam generationem temporum lapsu excidisse, nec Porphyrius id unquam object, unam generationem à Mattheo omisissam fuisse, nisi fortè Zorobabel alius est ab eo cuius fit mentio, l. 1 Paralip. 3, 19.

Vers. 16. — QUI VOCATUR CRISTUS; QUI EST CHRISTUS. Ideum enim in Scripturâ est vocari et esse.

verant, Celsus apud Origenem, lib. 2; Julianus Augustus, apud Cyrillum Alex., lib. adversus illum, 8. Prima questio que sese statim lectori offert, est illa que ab illis Ecclesiæ hostibus objiciebatur. Si Christus non fuit filius Joseph (ut reverâ non fuit), quid attinet ad illum Josephi genealogia jam inde ab Abrahamo et Davide deducta? non enim Joseph, sed Christi genealogia quæbatur. Omnes veteres theologo uno ore respondent Joseph et Mariam Christi matrem ejusdem fuisse tribus atque familie; itaque dum evangelistæ Matheus et Lucas Joseph genealogiam recensent, Mariæ quoque ac proinde Christi recensent. Ita Iren., lib. 3, c. 18; Tertul., libro contra Judeos; Athanas., in epist. ad Epictetum adversus hæreticos; Ambros., lib. 2 de Pœnit., c. 8, et lib. 3 Comment. in Lucam, August. in Quest. in lib. Jud., q. 47, et in quest. ex novo Test., q. 86, et lib. 23, contra Faustum, c. 5 et 4; Hieron. hoc loco; Gregor. Nys. in oratione de sanctâ Christi Nativitate; Juvenius poeta; Eucherius in quest. in novum Test.; Damas., 4 lib. de fide, c. 15. Id adversarii Judæi, Julianus, Celsus, Porphyrius, Faustus negabant, rationemque afferbant, quod Mariam Dei matrem ex tribu Levi fuisse constet. Erat enim cognata Elisabeth uxoris Zachariæ, Lucae 1, 36, que erat ex filiabus Aaron, Luc. 1, 5; non ergo erat ex tribu Juda, multoque minus ex familiâ Davidis, ex qua erat Joseph. Nostri contra certissimis testimoniis B. Mariam Christi matrem ex familiâ Davidis, exque tribu Juda esse demonstrabant. Ipse enim evangelista Matheus, qui, c. 1, 18, 20, docet Mariam non ex Joseph, sed ex Spiritu sancto Christum concepisse; vers. 25, Joseph eam non cognovisse; vers. 1, vocat eum filium Davidis: *Liber generationis Jesu Christi, filii David*; non poterat autem filius esse Davidis, nisi per matrem, cum patrem hominem non haberet; erat ergo mater ex domo David. Præterea Lucas, c. 1, vers. 55, dicit Christum ex virgine Mariâ sine viro ex Spiritu sancto conceptum, et c. 3, 25, putatum fuisse, id est, non fuisse filium Joseph; versu verò 32, ejusdem l. cap. dicit idem angelus: *Et dabit illi Dominus sedem David patris sui.* Et vers. 69, Zacharias canit: *Et erexit cornu salutis nobis in domo David pueri sui.* Et c. 2, 4, scribit Joseph et Mariam ascendisse ex Gallizâ in Judæam in civitatem David, que vocatur Bethlehem, ut ibi describerentur, quod essent ex familiâ David. In cæteris verò libris novi Testamenti passim non à turbâ populari, sed ab apostolis dicitur filius esse Davidis, Rom. 1, 3, 2; Tim. 2, 8; Apoc. 22, 16. Quo ergo modo Maria cognata erat Elisabeth: ex filiabus Aaron? rectè respondet Augustinus, q. 47 in lib. Jud., aliquem ex tribu Juda et familiâ Davidis aliquem ex tribu Levi uxorem duxisse, unde B. Virgo Maria originem traxerit. Nam ne illi quidem ipsi, qui B. Virginem non ex tribu David, sed ex tribu Levi fuisse dicunt; negare possunt illum nupisse Joseph, quem ex tribu David fuisse non negant. Quo autem modo fieri poterit, ut inter diversas tribus conjugia miscerentur, paulò post dicam. Hactenus constet Evangelistas, dum Joseph

genealogiam narrat, etiam Mariæ genealogiam recensere.

Itaque restat secunda questio, cur non potius ad Mariam, quam ad Joseph genealogiam deduxerint; cum id fuisset nihilò difficiliss, et ad genus Christ intelligendum multò clariss. Qui respondent evangelistas multorum opinioni servire voluisse, qui, ut ait Lucas, c. 3, 2, Christum filium Joseph esse arbitrabantur, et injuriam evangelistæ faciunt, et non vident non debuissè eum istâ ratione de Spiritu sancto, non ex Joseph conceptum dicere, vers. 18, 20, 25. Veteres ergo illi ejus rei duas rationes reddiderunt. Alteram, quòd non fuerit Hebræorum consuetudo genealogias per mulieres ducere. Quod ut est certum, ita ad solvendam questionem non satis est. Poterat enim genealogia usque ad Mariam per viros de more duci; Maria verò sola, quia præter consuetudinem ex Spiritu sancto conceperat, præter consuetudinem numerari. Itaque hanc rationem, que sola non suffiebat, alterâ ratione corroborabant, legem fuisse, Num. 36, 6, 7, ut ex suâ quisque tribu uxorem duceret, ne hæreditates ab unâ tribu in aliam averterentur; quam legem à Joseph, cum vir esset justus, fuisse servatam. Sic Hieron., Ambros., August., Eucherius, Damasc. iis locis, quos supra designavimus. Judæi tamen, et qui hoc tempore, quo maximè incredulitas regnat, ingenii magnitudinem incredulitate metiuntur, in hac ratione non acquiescunt. Eam enim legem ne à justissimis quidem hominibus servatam fuisse. Nam parentes Mariæ sanctissimæ Christi matris justi erant, tamen cum ipsi essent ex tribu Juda, cum tribu Levi connubia junxerunt, et Jud. 21, 1, undecim tribus jurant se tribu Benjamin filias suas nupti non daturas propter insigne facinus, quasi et tunc inter se, et antea illi publicè aliæ aliis darent. Justus etiam erat David, tamen cum ipse ex tribu esset Juda, et Saù ex tribu Benjamin, 1 Reg. 9, 1, Michol filiam ejus duxit, 1 Reg. 18, 27. Justus Joiada sacerdos ex tribu Levi, filiam tamen Joram regis ex tribu Juda in matrimonium accepit, 2 Par. 22, 11. Adde quòd ea lex non intelligebatur, nisi de mulieribus, que cum fratres non haberent, in hæreditatem succedebant, ut Ambros. etiam interpretatur, lib. 5 in Luc., tunc enim non licebat illis alterius tribus viro nubere, ne paterna hæreditas in aliam tribum traduceretur. Hæc enim ratio redditur legis. Quare non satis est legem allegare, et Joseph ac Mariæ parentes probare justos, sed necessarium prætere est docere Mariam Virginem hæredem fuisse, ut non poterit extra tribum suam nubere. Quod ex sacris quidem litteris non constat; si constaret, tamen non satis esset, ut ea in quâ versamur, questio solveretur. Quod enim? sit B. M. ex eadem tribu; an propterea sequitur ex eadem esse familiâ? quod tamen video multos interpretes non animadvertere. Itaque respondeo legem illam ejusque interpretationem veram esse, ideòque conjugia illa que profertur ab adversariis, inter diversas tribus fuisse copulata, quòd in illis ratio legis locum non haberet, sed ad eò notum vulgo fuisse Joseph et Mariam

non ex eadem modo tribu, sed ex eadem prorsus esse familia, ut evangeliste non dixerint. Illud etiam addo, existimare me B. Virginem Joseph, tanquam maxime omnium propinqua, non solum spouat, verum etiam necessitate legis traditam fuisse. Credo enim legem istam, Num. 36, 6, 7, non solum de eadem tribu, sed etiam de eadem familia intelligi debere; ut, cum mulier aliqua paternæ hereditatis sola heres esset, non posset nisi ejusdem familie viro, et quidem propinquissimo nubere. Adducor autem ratione legis; quæ propterea prohibebat extra propriam tribum nubere, ne hereditates, quæ Dei arbitrio inter eas tribus æqualiter fuerat distributa, Jos. 19, perturbarentur. At eadem ratio in singulis familiis locum habebat, quæ in eadem quoque tribu æquales terræ portiones acceptant. Hoc enim est quod tam sæpè dicitur Jos. 19, per cognationes suas. Certè Hilar., can. in Matt. 1, Mariam ex lege Joseph nupsisse affirmat, et Eucher. 9, 2, in Matth., et Theophyl. et Enthym. in Comm., legem non de eadem tantum familia interpretantur. Sed quid opus est conjecturis aut testibus, cum Scriptura ipsa utrumque doceat? Sic enim est Hebraicè: *Quis filia heres hereditatis ex tribus filiorum Israel, nisi ex familia tribus patris sui erit in uxorem, ut possideat filii Israel uniusquisque hereditatem patrum suorum.* Nullus enim cum fratre habuisse, non ex traditione tantum, sed ex scriptis etiam litteris manifestum est, quæ ejus, si quos habuisset, fratres non fuissent. Hæc igitur omnia fecerunt, ut evangeliste contenti fuerint Joseph genealogiam demonstrasse, quam certum ac notum erat eandem esse Mariæ. Atque in hæc re Matthæus Lucaeque conveniunt. Veniamus nunc ad ea in quibus videntur dissentire. Quæ multa sanè sunt. Primum, quod Matthæus Joseph filium Jacob, Lucas Heli fuisse dicat. Secundum, quod à Joseph usque ad Zorobabel Lucas diversos prorsus Christi parentes numerat, atque Matthæus. Tertium, quod Matthæus à Joseph usque ad Zorobabel non venerat, nisi uxorem; Lucas vero duodecim: Quarta, quod Matthæus dicat Salathiel filium fuisse Jeconie; Lucas Neri. Quintum, quod à Salathiel usque ad David alius pueri; Lucas, quam Matthæus recenset; et Matthæus per Salomonem, Lucas per Nathan ad Davidem perveniat. Sextum, quod Matthæus consistat in Abraham; Lucas ad Adam et ad Deum usque perveniat. Septimum, quod Matthæus à parentibus ad filios descendendo; Lucas à filiis ad parentes ascendendo progrediator. Quod ad primum discrimen attinet, August. lib. 2 Quæst. Evangel., q. 5, et lib. 2 de Consensu evang., c. 2 et 3, tribus modis responderi putat posse; scilicet, Heli apud Lucam patrem dicitur Joseph, non pater, sed quod socius esset, patrisque B. Virginis, quem quidam alio nomine vocari soleat: Jacob autem, quod verè pater esset. Quæ responsio nec Augustino displicet; et nonnullis aliis valde placuit, ut auctor lib. III de ortu B. Virginis fatò inscripuit Hieronymo, et recentioribus valde multis. Mihi quoque placet, nisi viderem evangelistas verum Josephum genitorem describere voluisse. Nam subtilitatem

probare non queo, quæ vicè quidam relatis nostre sœdè perquam eruditus scribit, esse Lucas dicitur de Christo: *Filius, ut palabatur, Joseph, qui fuit Heli.* relatum, qui, non ad Joseph, sed ad Christum referendum; ut sit sensus: Qui Christus fuit filius, id est, nepos Heli. Quod si verum esset, nullus questionis locus relinquatur; sed quis non videt esse coactum? Secunda igitur Augustini responsio est: Joseph minus quidem naturæ, alterius autem adoptione filium fuisse, quemadmodum Ephraim et Manasses cum natura filii essent Joseph filius patriarchæ, adoptione tamen filii fuerunt Jacob, idèque suam quisque tribum, sicut ceteri ejus filii, effecerunt, Gen. 48, 56. Probabile hoc est, proque vero teneri potest, si aliud reperitur non esset probabilius. Tertia est, Joseph filium fuisse alterius naturæ, alterius legem; Jacob enim et Heli fuisse fratres, quorum alter ductæ uxore sine liberis decessisset; alter, ut lex jubebat, Deut. 25, 5, ex ductâ viduâ Josephum suscepit; qui propterea nunc filius, qui verè ipsam genuit nunc filius, ex cuius uxore genitus est, filius appellatur. Hæc interpretatio ab ipsis, ut ait Africanus, Christi, cognati accepta, et ab eodem Africano in epistola ad Aristidam exposita summo ab omni antiquitate consensu probata est, à Justino. Quæst. ad Orthodoxos. 66; ab Eusebio, lib. 1 Hist. Ecclesiast., c. 7; ab Hieronymo in Comment. in hunc locum; ab Ambrosio, lib. 5 in Lucam; ab Eucherio, q. 5 in Matthæum; à Zamosano, lib. 4 de Fide, c. 45; à Bedâ in Lucam, c. 49; à Theophylacto in Lucam, c. 5, quo magis mirum est mihi non fuisse probatum Augustino, lib. 2 Quæst. evang., q. 5. Quanquam is ipse eam quoque sub finem vitæ doctor præbaverit, lib. 2 Retract., c. 7, neque de ea postea dubitaverit donec Evangelium nostri invenerunt, qui omnia, quæ in Evangelio essent, quasi alioris ingenii homines in dubium revocarent. Eorum enim quidam hanc totius antiquitatis opinionem somnium, delirium, monstrum appellat. Legem enim illam non nisi de fratribus eodem patre natis, simulque habitantibus intelligendam; Jacob autem et Heli diversos constat patres habuisse; Jacob enim patrem habuit Mathan, Matthæi. 1, 15; Heli verò Nathai, Luc. 3, 24. Non solere legales filios legalium parentum, sed naturalium filios appellari; debuisse, qui ex lege ex fratre natus esset, demortui fratris nomen gerere. At nos Scripturæ credimus, quæ et verbis, et exemplis docet legales filios legalium parentum nomine censi. Quid enim Deuteronomi lege clarior? *Quando habitaverit fratres simul, et unus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri; sed accipiet eam frater ejus, et suscipiabit semen fratri suo, et primogenitum ex eâ filium nomine illius appellabit, ut non delatur nomen ejus ex Israel.* Quid illo manifestius exemplo, Gen. 38, 9? *Quam autem sciens non nasci sibi filios, introiit ad uxorem fratris sui, semen producit in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur.* Quid quod ipsi quoque Soduici septem, id est, quotquot essent fratres eandem uxorem ducere debere intelligebant, quoad primogenito liberos pro-

crearent? Matth. 22, 22. Quid quod Booz non frater, sed cognatus, dicitur et senex, nec simul habitans, tanquam legem servet, Ruth mulierem alienigenam, et penè mendicam uxorem ducit, Ruth 4, 10, et qui inde natus esse filius non Booz, non Ruth, sed Neemi matri defuncti natus esse dicitur? Ex quo uno exemplo intelligimus, neque necessarium fuisse, ut fratres eodem patre nati essent, nec ut omnino proprièque fratres essent; sed fratrum nomen ad cognatos omnes extendi, qui ad defuncti hæreditatem jus aliquod haberent, quam adire nisi ejus uxore ductâ, non poterant. Ruth. 4, 3. Intelligimus etiam non fuisse necessarium, ut simul, id est, in eadem domo, aut eodem etiam oppido habitarent; primus enim maritus Ruth longè à patriâ uxorem duxerat, ac mortuus erat: sed ut hereditates ad eandem familiam pertinerent; non debuisse natum filium legalis patris nomen gerere, quod Augustinum aliquando fessit; nec enim filius Ruth Chelion ut legalis, nec Booz ut naturalis pater; sed Obed ut neuter appellatus est: sed jubetur frater primogenitum filium demortui fratris nomine nuncupare, id est, non suum, sed fratris sui censere filium: quod tandem animadvertit Augustinus in lib. Questionum in Deuter., q. 46, et lib. 2 Retract., c. 7. Quisquis ergo tot tantorumque auctorum non contentus sententiâ aliam querit, videat ne pejorem inveniat. Nos quidem in eâ penitus conquiescimus. Quæri autem solet utram Jacob an Heli Josephi fuerit naturalis pater. Nonnulli Heli naturalem, Jacob legalem patrem fuisse dicunt, ut inter veteres Ambrosius, et alii quorum Augustinus meminit, in Quæst. nov. Test., q. 56, inter posteriores multi; sed majorem partem hæretici, qui à viâ regii libenter deflectunt. Omnes alii is locis, quos paulò ante demonstravimus, Jacobum naturalem, Heli legalem patrem fuisse putant. Nathan enim, qui apud Matthæum pater Jacob, et Matthat, qui apud Lucam pater Heli fuisse dicitur, eandem uxorem habuisse, quam uno mortuo viduam, aut ab eo adhuc vivente repudiatam alter duxerit: ex quâ Nathan Jacob, Matthat Heli suscepit. Itaque Jacob et Heli fratres eadem matre (quam Hestam vocatam tradunt), non eodem patre natos fuisse; Heli ductæ uxore sine liberis mortuum, Jacob ex lege ex viduâ Josephum genuisse. Quam ego sententiam, et quia piures, et quia meliores auctores habet, et quia firmiter rationibus nititur, longè probabilior ducō. Manifestum enim est voluisse Matthæum, factâ statim in exordio mentione Davidis, continuationem regii generis usque ad Christum demonstrare. Quod multò melius probatur, si Jacob naturalem, quam si legalis pater sit. Deinde quia, ut Africanus et Augustinus adnotaverunt, Matthæus de industria gignendi verbo usus; Lucas de industria videtur abstinuisse. Quod etsi necessarium non est argumentum, probabile tamen est; quia Matthæus prior scripsit, neget licet hæreticus interpres; et credibile est, qui prior scripserit, naturalem patrem, qui verò posterior legalem naturali jam nominato nominare voluisse.

Secundi autem inter duos Evangelistas discrimini-

tres rationes offerri solent. Nam alii propterea Lucam à Joseph usque ad Zorobabel diversos quam Matthæum Christi parentes nominasse videri putant, quod binomii fuerint; et unum Matthæus nomen; Lucas alterum expresserit; quod et Philonis auctoritate confirmant. Ego, ut non negaverim multos fuisse binomios, ita omnes fuisse ægrè, repugnanteque judicio concesserim: quod tamen concedat necesse est, quisquis evangelistas vult istâ ratione conciliare, cum non pauci alii pot, omnes diversi nominentur. Alii respondent idèò diversos à diversis evangelistis recenseri, quod Matthæus regale Christi genus, Lucas sacerdotale narret. Sic existimat Augustinus, lib. 85 Quæst., q. 61; et lib. 1 de Consens. Evangelistarum, c. 2; et Ambros., lib. 5 in Lucam, et Julianus Pomerius, libro adversus Judæos 5, multiplex hodie; quorum mihi sententiâ idèò non probatur, quia non constat Christum ex tribu Levi sacerdotalis aliquid generis habuisse; quin viri nonnulli insigniter docti atque Catholici id nostro tempore præcisè negaverunt; quod D. etiam Probus toto septimo capite epistolæ ad Hebræos, negare videatur. Quod autem dicitur, Luc. 1, 56, B. Virginem cognatam fuisse Elisabethæ, quæ erat ex genere Aaron vers. 5, facile probabiliter interpretatur patrem aut avum aliquem Elisabethæ sacerdotem ex tribu Levi uxorem aliquando duxisse ex tribu Juda et familiâ David, ex quo conjugata nata fuerit Elisabeth cognata B. Virginis: ea ex parte, quæ ex familiâ David; non ea quæ ex tribu Levi genus ducebat, et quidem Ambrosius non aliâ ratione Elisabetham Mariæ cognatam fuisse interpretatur, lib. 5 in Lucam, quam quod ex tribu Juda utraque esset. Deinde quia ex omnibus is, quos Lucas parentes enumerat, neminem sacerdotem fuisse legitimus. Quod si sacerdotale genus recenset, sacerdotes in primis debuit nominare. Alii ergo propterea diversos parentes numerari putant, quod unus Evangelista naturalem, alter legalem Christi originem enarret. Quorum etsi genere una videtur esse sententiâ, species tamen et explicatione est tripartita. Nam ex illis alii dicunt, Mattheum naturalem, Lucam legalem originem exponere; quod ille eam per Salomonem naturalem Davidis filium; hic per Nathan adoptivum ducat. Quam opinionem unde Lyranus huseri non intelligo. Nam Scripturæ Nathan non legalem, sed maxime naturalem filium Davidis facit, 2 Reg. 5, 14; et 1 Par. 3, 5. Nec monerem Nathan illum, cujus Lucas mentionem facit, non illum fuisse prophetam, à quo David ob patrum adulterium et homicidium correptus est, 2 Reg. 12, 2, nisi scirem ita locutum aliquando Augustinum, 1. 85 Quæst., q. 59, et 1. 2 de Consens. evang., c. 4, ut eundem hominem fuisse colligere ex eo quis possit: quod tamen alio loco idem admonuit, nempe, 1. 4 Retract., c. 26, et 1. 2, c. 46. Alii contra Lucam naturalem, Matthæum legales patres numerare putant, idèòque pauciores apud Matthæum esse, quam apud Lucam; quod legales pauciores semper, quam naturales esse solent. Legales autem patres, quos Matthæus commemorat, dici volunt, quod successio